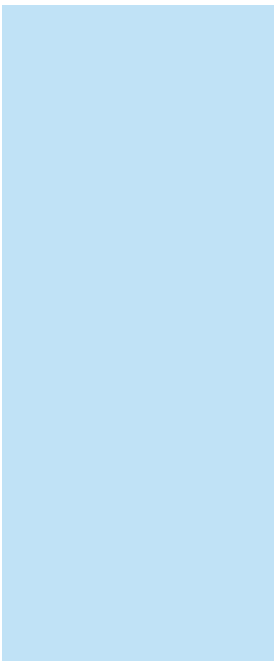

Истраживање 2011

ПАРТИЦИПАТИВНО УЧЕЊЕ И ДЕЛОВАЊЕ: ИСТРАЖИВАЊЕ
ДИМЕНЗИЈА МАСКУЛИНИТЕТА, ФЕМИНИТЕТА И НАСИЉА
КОСОВСКА МИТРОВИЦА

ПАРТИЦИПАТИВНО УЧЕЊЕ И ДЕЛОВАЊЕ¹

Истраживање димензија маскулинитета,
феминитета и насиља
Косовска Митровица

1. Партиципативно учење и деловање = ПЛА истраживање

Садржај

1	Увод	04
2	Резултати истраживања	05
3	Родне норме и улоге	06
4	Друштвена места и утицаји који обликују родне норме и насиље	07
5	Моћ, поштовање и родна равноправност у односима	08
6	Контексти, узроци и алтернативе насиљу	09
7	Визије и препоручене активности за будућност	12
8	Активности које су препоручили младићи и девојке	12
9	Утицаји програма	13

CARE Северо-Западни Балкан (CARE) и партнерске организације од 2006. године спроводе револуционарни програм Иницијатива младића за спречавање насиља. Иницијатива има циљ да подржи младиће у узрасту од 14 до 18 година, на Западном Балкану, да усвоје родно равноправније друштвене норме и здраве стилове живота, те да дестимулише насилно понашање према заједници, женама и вршњацима. Почетком друге пројектне фазе, у 2010. години, Иницијатива је географски проширила активности како би укључила више заједница на Западном Балкану, и укључила и Косовску Митровицу. Иако је и даље фокус на младићима, друга фаза Иницијативе планира да прошири своје деловање и на девојке.

Иницијатива младића ослања се на недавно глобално истраживање које потврђује да су ригидне норме маскулинитета и феминитета „фактори пролаза“, повезане са низом штетних исхода, укључујући и родно условљено насиље и лоше репродуктивно здравље. Све већа пажња посвећује се улози коју социјализација мушкараца има у употреби насиља од стране дечака и мушкараца - између дечака и мушкараца, и над женама и девојкама. Истовремено, интервенције у раду са младићима на деконструкцији мушких идентитета показале су успешан допринос који мушкарци могу да дају као савезници и активисти у борби против насиља. Поред тога, докази показују да су оне интервенције које су експлицитно осмишљене да укључе младиће у трансформисање родних норми ефикасније у постизању позитивних резултата везаних за здравље и родну равноправност, од оних које немају овакав приступ.

Финансиран од стране норвешке владе, овај пројекат се спроводи у сарадњи са седам омладинских организација и једном организацијом за социјални маркетинг из региона Западног Балкана. CARE је ушао у партнерство и са Међународним центром за истраживања о женама (ICRW) у раду на мониторингу пројекта, његовој евалуацији и компонентама акционог истраживања, те са бразилском организацијом Instituto Promundo и моделима његових пројеката: Програм Х (младићи) и М (девојке), како би адекватно прилагодио приступе интервенцијама.

У светлу ограничених регионалних података који се односе на динамику родног насиља међу младима, у 2007.години, Иницијатива младића је спровела формативно партиципативно истраживање у четири балканске земље (Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија) како би истражила досадашња искуства младића на Балкану и искористила добијене податке на којима би засновала своје интервенције. Овај извештај настоји да дâ још већи допринос настајању података у региону, фокусирајући се на контекст Косовске Митровице, укључујући и перспективе девојака као и младића. Он дели резултате из вежби формативног, партиципативног учења и деловања (ПЛА) спроведених међу 27 младића и девојака у Косовској Митровици, од јуна до августа 2011.године.

Резултати истраживања

За већину младића и девојака који су учествовали у овом истраживању, ово је била прва прилика да отворено дискутују и критички размишљају, са својим вршњацима, на тему маскулинитета, феминитета и насиља. Младићи и девојке у свим градовима, изразили су своју захвалност за такву прилику и препоручили да такав дијалог буде проширен у будућим приликама.

Оно што следи су најважнији резултати ПЛА вежби које су спроведене са младићима и девојкама у Косовској Митровици. Резултати се првенствено фокусирају на заједничке теме међу групама. Молимо Вас да прочитате цео извештај како бисте стекли увид о разликама између градова.

Родне норме и улоге

Током ПЛА-а, учесници су били укључени у серију различитих вежби, активности и дискусија како би идентификовали најважније карактеристике за дефиниције „хегемоничног“ маскулинитета и феминитета или дефиниције „идеалног“ мушкарца или жене. Младићи и девојке, по групама, идентификовали су неколико заједничких карактеристика које дефинишу маскулитет и феминитет у њиховим заједницама, од којих се значајан број јасно појавио у вежбама са тродимензионалним фигурама, у којима су учесници користили пластелин да би направили моделе „идеалног“ мушкарца и „идеалне“ жене.

Најважније карактеристике „идеалног“ маскулинитета подразумевају: физичку снагу и сексуалну моћ, ступање у брак, вођење бриге о својим породицама и родитељима и, за неке, „заштита“ породице и пријатеља; карактеристике личности, укључујући искреност, поштење према другима и задобијање и задржавање поштовања; и дубоке емоционалне везе према породици и мушким пријатељима (иако се од мушкарца не очекује да отворено показује емоције). У поређењу са идеалним мушкарцима, младићи су изјавили да „типични“ мушкарци у њиховим заједницама немају запослење и приход; а неки младићи су такође сматрали да су типични мушкарци „превише агресивни“, што је и перцепција девојака.

Најважније карактеристике „идеалног“ феминитета подразумевају: карактеристике личности, укључујући интелигенцију, доброту, независност и самопоуздање или „храброст“; и одржавање јаке породичне улоге супруге и мајке, уз истовремено уживање у проширеним могућностима образовања и запошљавања. Младићи, као и девојке, деле ове „идеале“ за жене. Саме девојке су имале подељено мишљење да ли одређене карактеристике дефинишу „идеалну“ жену.

Друштвена места и утицаји који обликују родне норме и насиље

Младићи и девојке указали су на породицу као најважнији друштвени утицај кроз све фазе њихових живота. Младићи и девојке виде породицу као нарочито важан извор савета и смерница када се суочавају са изазовима, као и за правилно понашање и формирање карактера. Младићи и девојке су расправљали о релативном утицају породице и вршњака (у односу на родитеље током адолесценције), и сви су се сложили да истополни вршњаци такође представљају главни извор друштвеног утицаја за младиће и девојке током адолесценције.

Кафићи, спортски објекти и друштвене мреже на интернету су кључна места на којима се млади људи друже у својим заједницама. Неке ПЛА групе младића су укључиле кладионице и навијачке групе као друга важна места, при чему ове последње често постају попришта борби између мушкараца. Неки младићи су такође именовали спортске тренере као утицајне личности. Мишљења младића се разликују када је реч о важности школе као места друштвеног утицаја; неки су истакли очекивања која су доживели неки други младићи, а за која се сматра да их деле и родитељи, да је непристојно понашање у школи део типичног понашања младића и да учење није мужевно.

Девојке у Косовској Митровици су идентификовале кафиће, кућу и друштвене мреже као друштвена места у којима проводе већину свог времена; неке улице у близини главних трговачких локација су такође важне. Код девојака, 24-часовне активности укључују и време проведено у школи, као и одређено време за учење и припрему за школу. Девојке (као и младићи) су окарактерисале учење и добар академски успех као норму понашања карактеристичну за девојке, али не и за младиће.

Иако су истакли "промене од пре", и младићи и девојке су навели да у већини породица девојке проводе више времена обављајући кућне послове и да постоји само неколико посебних послова који спадају у домен мушке одговорности. На питање да размисле о разликама у подели кућних послова и привилегија, девојке су идентификовале ове разлике као неједнаке и неправедне док су поједини младићи, упитани да размисле о обрасцима 24-часовних активности, такође идентификовали ову поделу као неправедну. Младићи и девојке идентификовали су мале зелене површине и неколико других јавних места за интеракцију у својим заједницама, и изразили су жељу за просторима и активностима који ће подржавати дружење и ангажман младих.

Моћ, поштовање и родна равноправност у односима

МОЋ

Младићи у свим групама окарактерисали су односе са својим мушким пријатељима у смислу емоционалне интимности, поверења и лојалности. Младићи су нагласили да поверење подразумева и очекивање да ће мушки пријатељи штитити једни друге, укључујући и физичке борбе ако је то потребно. Такође су нагласили да је важан део блиских пријатељстава отворена комуникација, тако да пријатељи могу једни другима да повере било које личне и породичне проблеме и могу саветовати једни друге. Непоштовање се најчешће идентификује као притисак вршњака на члана њихове групе да се упусте у нека ризична понашања (као што је опијање или употреба дрога).

Девојке су идентификовале искреност, подршку и интимност као важне особине у својим пријатељствима са другим девојкама. Међутим, девојке су такође говориле о недостатку солидарности, као једном од главних изазова са којима се суочавају женска пријатељства; указале су на оговарање и искључивање засновано на класи и другим друштвеним разликама.

И младићи и девојке су указали на жељу за поделом моћи и већом емоционалном интимношћу, описујући своје идеале романтичних веза заснованих на поштовању. Истовремено, девојке и младићи су дискутовали о томе у којој мери би моћ требало да се у потпуности дели, и да ли би мушкарци требало да задрже неки (мали) степен већег ауторитета. Младићи су посебно дискутовали о томе у којој мери би они могли да замисле потпуну равноправност – на пример, у контексту улога у кући.

Младићи и девојке су изразили висок ниво непријатности у погледу истополних односа. Неки младићи су рекли да би истополни односи који се показују у јавности могли да их изазову да користе насиље. Девојке, у односу на младиће, генерално више прихватају хомосексуалност и пријатељства са хомосексуалцима. Ипак, многе девојке су такође изразиле хомофобичне ставове.

У светлу ограничених регионалних података који се односе на динамику родног насиља међу младима, у 2007.години, Иницијатива младића је спровела формативно партиципативно истраживање у четири балканске земље (Босна и Херцеговина, Хрватска, Црна Гора и Србија) како би истражила досадашња искуства младића на Балкану и искористила добијене податке на којима би засновала своје интервенције. Овај извештај настоји да дâ још већи допринос настајању података у региону, фокусирајући се на контекст Косовске Митровице, укључујући и перспективе девојака као и младића. Он дели резултате из вежби формативног, партиципативног учења и деловања (ПЛА) спроведених међу 27 младића и девојака у Косовској Митровици, од јуна до августа 2011.године.

Контексти, узроци и алтернативе насиљу

Младићи и девојке су се лако идентификовали, и демонстрирали познавање великог броја облика физичког, психолошког и сексуалног насиља. Врсте насиља које су идентификоване укључују насиље у породици (над децом и женама), насиље у кући (против жена), психичко насиље (у облику увреда и називања погрдним именима), сексуално насиље (силовање), и манифестације ових врста насиља у школама, на радном месту и другим местима. Младићи и девојке су нагласили да је физичко насиље међу младићима најчешћи облик насиља које доживљавају младићи, док су девојке обично укључене у психолошко насиље.

Контексти, узроци и алтернативе насиљу

Младићи и девојке у групи из Косовске Митровице идентификовали су насиље везано за политичке поделе у њиховој заједници. Потребно је такође напоменути да, у свим групама, младићи нису идентификовали насилничко понашање – или понашања која би од стране истраживача била класификована као насилничко понашање – као проблем у њиховим школама и заједницама; ово је у супротности са другим резултатима из региона везано за општу присутност насилничког понашања међу младићима у школама и са резултатима других студија на Западном Балкану.

Младићи су лоцирали места повећаног физичког насиља међу младићима у подручјима око њихових школа, као и на јавним местима где младићи из различитих друштвених или вршњачких група долазе у блиски физички контакт једни са другима. Насиље међу младићима често потиче од тривијалног неспоразума или провокације, а затим ескалира; љубомора због невере девојке је други кључни фактор за насиље међу мушкарцима. Одређени кафићи и барови су такође препознати као места честог насиља, а за неке младиће спортски догађаји су такође места потенцијалног насиља.

Готово сви младићи и девојке деле широко противљење насиљу. Младићи и девојке на сличан начин виде добар део насиља између младића као непотребан – који често произлази из "малих ствари" које затим ескалирају, због поноса или тешкоћа са самоконтролом. Истовремено, многе девојке и младићи сматрају да употреба насиља у самоодбрани остаје важна, и говоре да се мушкарци који не користе насиље могу суочити са негативним реакцијама у заједници. Готово сви младићи и девојке такође снажно се противе насиљу над женама, генерално. Ипак, и младићи и девојке су изразили подељена мишљења о томе да ли је насиље над женама понекад оправдано.

Чини се да младићи и девојке који подржавају коришћење насиља над женама "у одређеним ситуацијама" деле слична уверења: да шамарање и ударање није насиље, и/или да оно може бити облик потребног "образовања" за жене, те да могућа невера жене захтева грубу и насилну казну. Младићи су уочили низ узрока за насиље између мушкараца - од урођених особина (слаб карактер, "нервоза" и недостатак самоконтроле), тешке ситуације у породици (укључујући и сведочење насиљу у породици), до слабог интелектуалног развоја и комуникацијских вештина. Неке

групне дискусије су такође истакле улогу алкохола и повезаност са спортским клубовима, и предрасуде као друге узроке насиља. Девојке су се сложиле са овим мишљењима, иако су такође указале на "претерани мушки понос" као узрок насиља између мушкараца.

Младићи и девојке су такође идентификовали многе сличне узроке за насиље над женама, укључујући и склоности неких мушкараца ка "нервози", изложеност насиљу у породици, и потенцијал финансијског стреса да погорша агресивност. Неколико дискусија између девојака је такође указало на жељу мушкараца да "доминирају" – и њихову уочену потребу да докажу свој "морал" и "понос" – као узроке насиља над женама. Све у свему, било је мало јасних артикулација о томе како родне неједнакости, или круте норме маскулинитета и феминитета, могу да доприносе насиљу над женама.

Облици подршке које су младићи идентификовали као алтернативе насиљу: многи младићи су истакли подршку која лежи изван директне контроле младића, као што су урођене карактеристике попут доброг карактера или "опуштености, а не притиска", сазревања током адолесценције, или потреба за повећаном контролом и надзором. Ипак, младићи су идентификовали своје пријатеље као важан потенцијални извор подршке за одлуке да не користе насиље.

Везано за способност жена да напусте насилне везе: велики број младића и девојака је идентификовао друштвено неодобравање развода као препреку, иако су многи младићи и девојке такође указали на побољшане законе који би требало да дају право женама да напусте насилне ситуације, у теорији, ако не у пракси. Девојке су идентификовале самопоуздање и "храброст" жена да остваре своја права и друштвену, а нарочито подршку породице, као кључ за способност жена да напусте ситуације злостављања.

Значајан јаз у ПЛА истраживању, и потенцијално подручје разлике у перцепцијама између девојака и младића, односи се на искуства девојака са сексуалним притиском, принудом и контролом у њиховим заједницама и везама. Девојке су споменуле њихове вршњакиње које су доживеле сексуални притисак и принуду, док младићи нису дискутовали о овим проблемима.

ВИЗИЈЕ И ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ ЗА БУДУЋНОСТ

У свим ПЛА групама, ПЛА вежбе су завршене тако што су младићи и девојке предвиђали како би њихове "идеалне" везе изгледале за пет година, у 2016. години. Готово све визије су нагласиле већу родну равноправност и мање насиља у породици и међу вршњацима. Визије су такође нагласиле значај економских могућности за младиће.

Активности, које су препоручили младићи и девојке

Младићи и девојке у ПЛА групама, препоручили су активности које институције могу да предузму како би пружиле подршку младим људима у остваривању својих визија веће родне равноправности и смањеног насиља, укључујући следеће:

- **Партнерство** са Министарством просвете, полицијом и здравственим установама како би се побољшале њихове реакције на насиље између младића и над девојкама.
- **Наставак** подршке НВО сектора младима у вези са питањима родних норми, родних улога и насиља, нарочито кроз истраживања и обуку (као што је спроведена ПЛА активност).
- **Организовање** дебата и других партиципативних активности за младе на ове теме, укључујући и активности које повезују девојке и младиће.
- **Ангажовање** родитеља у пружању подршке променама – обзиром на кључну улогу коју њихове породице, а нарочито њихови родитељи, имају у обликовању норми и очекивања за младиће и девојке.
- **Допирање** до младића путем пријатеља, нарочито у вези питања која се односе на смањење насиља и промовисање поштовања.
- **Координисање** активности за побољшање ресурса заједнице за младе, укључујући: више зелених површина, центре за омладину и спорт.

Утицаји програма

13

УТИЦАЈИ

Поред препорука младих људи, истраживачки тим укључује следећа размишљања која би могла бити корисна за будућа истраживања и програме са младима у локалном контексту:

Младићи и девојке су жељни решења за проблем насиља међу младима у њиховој заједници.

У свим групама, млади људи нису одобравали тренутни ниво насиља међу младима, нарочито међу младићима. Решења која подржавају жељу младих људи за променом често захтевају комбинацију напора на индивидуалном и структуралном нивоу. Специфичне активности требало би да настоје да изграде осећај властите ефикасности младих људи да спрече насиље, и да промовишу развијање вештина за решавање конфликта и контролу беса. Шире посматрано, такође је важно дати подршку активностима, садржајима и службама у локалним заједницама које су оријентисане ка младима, и ојачати системе реаговања у школама и другим друштвеним просторима за младе.

Постоји потреба за бољим разумевањем међу младима о низу дела која чине насиље, као и за даље истраживање тога како млади разумеју различите манифестације и последице насиља.

Интервенције су потребне како би се проширила дефиниција насиља над женама код младих, тако да она обухвата шамарање и ударање, те да разбије и оспори перцепцију да је насиље потребно за "образовање". Подручја за даље истраживање и разумевање укључују сексуалне односе између младих и динамику родних норми, моћ и принуду у овим односима.

Постоји потреба за ширењем постојећих очекивања и за мушкарце и жене, и за промовисањем поштовања различитости маскулинитета и феминитета.

И младићи и девојке су говорили о низу родно специфичних очекивања за мушкарце и жене. Међутим, само је неколико њих артикулисало „трошкове“ повезане с неким од тих очекивања. У раду са младима, нарочито са младићима – на промовисању родно равноправнијих ставова и понашања, неопходан први корак је да им се помогне да идентификују

Утицаји програма

УТИЦАЈИ

последнице крутих модела маскулинитета и феминитета. Програми би такође требало да помогну младима да замисле користи, или оно што може да се добије променом или ширењем одређених очекивања везаних за улоге мушкараца, укључујући и начине на које би они требало да се односе једни према другима и према женама.

РАЗЛИЧИТА МИШЉЕЊА О РОДНИМ УЛОГАМА И НАСИЉУ МОГУ ДА ОБЕЗБЕДЕ ПОЛАЗНЕ ТАЧКЕ ЗА ВРШЊАЧКУ ЕДУКАЦИЈУ.

Унутар и између ПЛА група постојао је низ мишљења о улогама мушкараца и жена у породици и интимним односима, те о употреби насиља над женама и међу мушкарцима. Ове варијације међу вршњацима могу да послуже као кључне полазне тачке за образовне напоре вршњака како би се млади људи укључили у критичка размишљања о родној равноправности и насиљу.

МЛАДИЋИ И ДЕВОЈКЕ ИМАЈУ МНОГО РОДНИХ СТЕРЕОТИПА ЈЕДНИ О ДРУГИМА, АЛИ СУ ТАКОЂЕ СПРЕМНИ НА ДИЈАЛОГ СА ЦИЉЕМ БОЉЕГ РАЗУМЕВАЊА СУПРОТНОГ ПОЛА.

И младићи и девојке изразили су занимање за могућности да се укључе у дијалог и дебату са младим припадницима супротног пола, како би боље разумели њихове ставове о питањима као што су родне улоге и односи. Док се младићи и девојке састају у различитим окружењима, они ретко имају прилику да се упусте у организована и критичка размишљања о питањима везаним за род, сексуалност и насиље. Такве заједничке активности могу да послуже као значајне степеннице на путу до повећања поштовања, разумевања и комуникације у мушко-женским пријатељствима и романтичним односима.

НЕ САМО ВРШЊАЦИ, НЕГО И РОДИТЕЉИ, НАСТАВНИЦИ, КАО И СПОРТСКИ ТРЕНЕРИ ТАКОЂЕ НУДЕ ВАЖНЕ ТАЧКЕ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈУ.

Као и у многим другим контекстима, вршњаци имају велики утицај на ставове и понашања младића и девојака у Косовској Митровици. Програме би стога требало фокусирати на промовисање позитивних вршњачких норми и мрежа вршњачке подршке. Истовремено, млади људи који су учествовали у ПЛА вежбама су нагласили да су родитељи

и даље главни извор усмерења за њих. Стога би програми требало да укључе родитеље на одговарајуће начине. Слично томе, наставници могу да буду важни узор за младе. Међутим, млади људи су описали многе наставнике као оне који подржавају штетне норме у погледу рода и насиља. Стога је такође потребно да школски напори укључе обуку за наставнике о родној свесности, као и преглед школских политика везаних за сексуално узнемиравање, вршњачко насиље и друга питања. Обзиром на снажну улогу спорта у социјализацији младића, спортски тренери могу да буду још једна стратешка тачка за промовисање родне равноправности.

ДАЉЕ МОГУЋНОСТИ ИСТРАЖИВАЊА БИ ТРЕБАЛО ДА НАСТАВЕ СА АНГАЖОВАЊЕМ МЛАДИЋА И ДЕВОЈАКА И ПРОДУБЉИВАЊЕМ РАЗУМЕВАЊА ЊИХОВИХ РОДНИХ ЖИВОТА.

Потенцијална подручја за даља истраживања укључују: родни садржај друштвених медија; перцепције и искуства насиља код младих, укључујући и степен психолошке и сексуалне принуде у склопу веза; и даља размишљања о томе како и где младићи и девојке могу да живе изван постојећих родно неравноправних норми, и са каквим последицама или предностима. Девојке и младићи су нагласили да су се осећали ангажованима и цењенима зато што су укључени у ПЛА процес и изразили су жељу да виде у већој мери овакве могућности за структурисано, критичко размишљање у будућности.

Контакт

a: Краља Петра 166, Косовска Митровица
e: centarz@yahoo.com
w: www.crzmitrovica.com